

Internationaal congres doorbreekt religieuze barrières in Parijs

Imams en rabbijnen wikken en wegen hun vredesrol

Vertegenwoordigers uit verschillende religies bezochten in Parijs samen de Muur voor de vrede.

Het conflict tussen Israël en Palestina is de jongste dagen weer losgebarsten in de Gazastrook. Toch blijven imams en rabbijnen zoeken hoe ze vanuit hun religie kunnen bijdragen tot vrede in het Midden-Oosten. Dat deden ze ook bijna aan het eind van 2008 tijdens een ontmoeting in Parijs. Katrien Hertog was erbij.

KATRIEN HERTOOG | Het was al de derde keer dat imams en rabbijnen uit de Verenigde Staten, Europa en het Midden-Oosten, samen met christenen en experts in religie, elkaar ontmoetten om vooruitgang te boeken op de weg naar vrede in het Midden-Oosten. Ze spraken in Parijs over de kansen en uitdagingen van vredesopbouw vanuit religies, maar ook over de toegevoegde waarde van een spirituele benadering.

Over de rol van religieuze leiders bij vredesopbouw liepen de visies uiteen. Het heeft te maken met de verwevenheid van religie, mystiek en politiek. Sommige geestelijken vreesden voor te veel politiek, of zoals een rabbijn het uitdrukte: "We zijn niet gekomen om over politiek te praten, maar over vrede." Anderen benadrukten dan weer dat religieuze leiders net bezig moeten zijn met het veranderen van de realiteit zelf. Meermaals werd onderstreept dat politici en beleidsmakers zich bewust moeten worden van de kansen tot vredesopbouw door religieuze leiders en gemeenschappen. In zowel de politieke als de diplomatieke wereld heerst een duidelijk vooroordeel tegenover religies, deels omdat ze vaak als complex en bedreigend beschouwd worden. "Maar

als je religies niet het probleem wil laten vormen, dan moet je religies een deel van de oplossing laten worden, want anders voed je het extremisme", merkte een rabbijn op.

Dat politieke leiders er niet in slaagden vrede te stichten in hun regio, deels omdat ze de religie misken, beaamden velen. Daarom werd geopperd dat de nieuwe Amerikaanse regering religieuze en spirituele leiders zou betrekken in haar vredesonderhandelingen in het Midden-Oosten.

Religieuze leiders werden opgeroepen hun stem te laten horen zodat de publieke opinie politieke leiders zou ondersteunen bij het compromissen sluiten. Een rabbijn meende dat religies voor 'de psychologische en spirituele lijm' kunnen zorgen die het vredesproces samen moet houden. Daarom is het belangrijk dat het congres erin slaagt de hand uit te steken naar de massa's gelovigen.

De aanwezigen wilden dat imams en rabbijnen in elke preek vijf minuten over vrede zouden spreken. Maar de uitdaging slaat niet alleen op de massa's, maar ook op de gewelddadige extremisten in de eigen religieuze groep. In dat verband beklemtoonde iedereen het

overwegend mannelijke instituten vergt dat een aanzienlijke verandering van mentaliteit en van praktische organisatie.

In de vergaderingen klonk tevens de stem van de spirituele vredesopbouw. De Indiase spirituele leider Sri Sri Ravi Shankar liet ons delen in het duizend jaar oude visioen van één wereldfamilie. Daarin voelen we allemaal onze verbondenheid en verdragen niet alleen onze verschillen, maar vieren ze net. Hij pleitte voor een andere identiteitsbepaling: dat we onszelf eerst en vooral zouden zien als menselijke wezens in de grote schepping die dezelfde universele menselijke waarden delen, en alleen in tweede instantie als behorend tot een nationaliteit of religie. "We hebben nood aan een reis van het hoofd naar het hart, die elke hoek van de wereld aanraakt, omdat er geen vrede zal zijn zolang er fanatici zijn", zei hij. Shankar stelt concrete trainingsprogramma's voor die stress helpen beheersen, frustraties helpen bevrijden en energie kanaliseren naar positieve bijdragen aan de maatschappij.

Abdoulaye Wade, president van Senegal en voorzitter van de Islamitische Conferentie, deelde Shankars visie. Hij ging nog een stapje verder, tot het niveau van globaal wereldburgerschap en van planetair bewustzijn. Hij beweerde dat oorlogen tot de prehistorie behoren en dat we dus nog niet aan de geschiedenis zelf zijn begonnen, en schetste zo een uitdagend visioen voor de toekomst. Hij beklemtoonde het belang van vredesopbouw in de diepte, door diepe relaties tussen mensen te ontwikkelen en door vrede te stichten in het hart van mensen. Dat vinden we ook in de UNESCO-definitie die

verklaart dat oorlog in de geest van mensen begint en daar moet worden tegengegaan.

Een rabbijn benadrukte de noodzaak van introspectie en wees er tegelijk op dat getraumatiseerde mensen moeilijk zelfkritiek kunnen uitoefenen. Een andere joodse vertegenwoordiger argumenteerde: "Als we onze eigen angsten klein krijgen, dan ook de betonnen muur." Een imam bevestigde dat het onze taak is de innerlijke vrede te bereiken als we geloven dat de vrede uit het hart komt.

Die bredere visie en de diepere banden zijn de voedingsbodem voor deze ontmoeting tussen religies voor vrede en helpen om een dieper niveau te bereiken. Zou een orthodoxe rabbijn anders tot 's morgens vroeg over gevoelige thema's blijven spreken met zijn 'vijand', een imam uit Iran?

Het congres van imams en rabbijnen biedt veel kansen. De religies worden op hun verantwoordelijkheid gewezen en uitgedaagd vooral proactief te werken. Het is belangrijk dat christenen en vrouwen erbij worden betrokken. Maar of de religies die kansen waarmaken, hangt grotendeels af van hun innerlijke dynamiek. Een rabbijn deed een duidelijke oproep: "Laten we werken voor vrede, ofwel dat pad verlaten zodat we niet langer een obstakel zijn op de weg naar vrede. Laten we daarover onze spijt betuigen maar ons ook engageren om de weg te effenen."

Is de belangrijkste innerlijke transformatie van religies niet een beweging van religieuze naar spirituele vredesopbouw? Naar een engagement dat in een religieuze traditie kan zijn ingebed, maar er niet toe beperkt wordt en dus universeel is. Dan kunnen religieuze leiders iedereen diep in zijn hart en in zijn geest bereiken, los van de vraag of je tot een of andere of geen godsdienst behoort of een gewelddadige interpretatie van hun religie aanhangt. Is dat niet de unieke toegevoegde waarde van religies op de weg naar vrede?

Spiraal van geweld in Gaza

Het Palestijnse Hamas gaf te kennen het vredesbestand met Israël in de Gazastrook niet te verlengen bij zijn afloop op 19 december 2008. Dat staakt-het-vuren werd zes maanden daarvoor onder Egyptische bemiddeling gesloten, maar wankelde al enige tijd door Palestijnse raketbeschietingen op Israëlische steden en door Israëlische tegenreacties. Vanaf 18 december sloot Israël de grensovergangen naar Gaza en begon met luchtaanvallen op militaire doelen in Gaza als een waarschuwing aan het adres van Hamas. Geweld lokt nieuw geweld uit en zo leidden de acties tot het wederzijds opdrijven van de aanvallen.

Dat deed Israël besluiten op 27 december over te gaan tot harde acties om de terroristische beweging Hamas uit te roeien. Hamas op haar beurt riep op tot een nieuwe intifada tegen Israël. De oorlog escaleert en de wereld kijkt toe. Net voor Nieuwjaar stond de teller in de Gazastrook op vierhonderd doden en tweeduizend gewonden van wie driehonderd er ernstig aan toe zijn. Door de Palestijnse raketaanvallen kwamen drie Israëlische burgers en een soldaat om.

Zodra de buitenlanders de Gazastrook ontvlucht waren, begonnen op 3 januari duizenden soldaten met tanks en artillerie aan een grondoffensief tegen Hamas. Een staakt-het-vuren lijkt nog niet in de maak, want de oorlog is tegelijk propaganda voor de presidentiële verkiezingen in Israël van 10 februari. (EVL)